

Polski Instytut Spraw Międzynarodowych
Biuro Analiz

BIULETYN

nr 39 (143) • 11 lipca 2003 r. • © PIISM

nr egz. PIISM 327

Redakcja: Krzysztof Balon, Sławomir Dębaki (redaktor naczelny), Dorota Dołęgowska (redaktor techniczny),
Maciej Krzysztofowicz, Urszula Kurczewska, Wiesława Lach (sekretarz Redakcji), Rafał Morawiec

Prezydencja Włoch w Radzie Unii Europejskiej

Wiesława Lach

W dniu 1 lipca 2003 r. Włochy objęły Urząd Przewodniczącego w Radzie Unii Europejskiej. W okresie włoskiej prezydencji kontynuowane będą prace związane z ratyfikacją Traktatu Akcesyjnego, rozpocznie się także Konferencja Międzyrządowa, w trakcie której powinna zostać uzgodniona treść Traktatu ustanawiającego Konstytucję dla Europy (TUK).

Włochy zapowiadają, że w najbliższym półroczu będą starały się doprowadzić do m.in.: sfinalizowania prac nad TUK, ożywienia gospodarki UE, wzmocnienia bezpieczeństwa w Europie, w tym poprzez walkę z nielegalną imigracją, poprawę stosunków transatlantyckich i współpracę z Federacją Rosyjską. Zaniepokojenie w innych państwach UE budzi fakt, iż efektywność włoskiej prezydencji może być w dużym stopniu uzależniona od osoby premiera Włoch Silvio Berlusconi, którego ostatnie zachowania są postrzegane jako wielce kontrowersyjne.

Rozszerzenie UE. Włochy są zwolennikami kontynuowania procesu rozszerzania UE. Program włoskiej prezydencji obejmuje między innymi przygotowania do przyjęcia do Unii w 2007 r. Bułgarii i Rumunii, jak również Turcji (jeżeli spełni ona kryteria członkostwa). Ponadto, jeszcze w ubiegłym półroczu duży postęp w staraniach o członkostwo poczyniła Chorwacja, a Włochy, obok Grecji i Niemiec, najsilniej popierają jej kandydaturę¹.

Atmosfera, jaka towarzyszy ratyfikacji Traktatu Akcesyjnego w dużej mierze zależy od przewodniczącego Rady UE i jego umiejętności łagodzenia sporów oraz zawierania kompromisów. Niedawny kryzys wywołany rozbieżnością stanowisk w sprawie interwencji w Iraku został już co prawda załagodzony, ale uwidocznił istniejące wewnątrz Unii podziały. W listopadzie 2003 r. Komisja Europejska opublikuje ostatni raport o stanie przygotowań do członkostwa 10 państw kandydujących. W przypadku negatywnej oceny któregoś z kandydatów, może ponownie dojść do

¹ B. Górka-Winter, *Polityka zewnętrzna UE wobec Balkanów Zachodnich – wniosek Chorwacji o przystąpienie do UE*, „Biuletyn” (PIISM) nr 36 (140) z 16 czerwca 2003 r.

dyskusji na temat konsekwencji przystąpienia do Unii tych państw. W takiej sytuacji nie można również wykluczyć zastosowania klauzul ochronnych zawartych w Traktacie Akcesyjnym, które w razie nie wypełnienia przez któreś z państw zobowiązań w zakresie polityk wspólnotowych mogą skutkować jego wyłączeniem z udziału w nich. Ponadto, w trakcie dyskusji nad reformami UE może dochodzić do prób wywierania presji na państwa kandydujące i uzależniania decyzji o ratyfikacji Traktatu Akcesyjnego od ich stanowisk w tej sprawie.

Konferencja Międzyrządowa. Termin rozpoczęcia Konferencji Międzyrządowej został wyznaczony przez Radę Europejską na październik 2003 r. Wskazała ona przy tym na potrzebę zatwierdzenia TUK w terminie, który pozwoli obywatelom państw członkowskich zapoznać się z jego treścią jeszcze przed wyborami do Parlamentu Europejskiego w czerwcu 2004 r. Włochy zapowiedziały, że będą dążyć do zakończenia Konferencji jeszcze w czasie trwania ich prezydentury, a także do uroczystego podpisania Traktatu w Rzymie, wiosną przyszłego roku. Miałoby to głównie symboliczne znaczenie – odwołanie do Traktatu Rzymskiego, w oparciu o który 47 lat wcześniej ustanowiono Europejską Wspólnotę Gospodarczą. Istnieją jednak obawy, że przyspieszony tryb prac Konferencji utrudni przedyskutowanie i wprowadzenie zmian do dokumentu, który w obecnym kształcie jest przedmiotem licznych sporów. Byłaby to niekorzystna sytuacja zwłaszcza dla małych państw, gdyż w przygotowanym przez Konwent Europejski projekcie Traktatu znalazły się przede wszystkim koncepcje zgłoszone przez duże państwa, do których zaliczają się także Włochy. Niezadowolone części państw budzą propozycje dotyczące m.in.: zmiany systemu głosowania w Radzie UE, zmniejszenia liczby komisarzy w Komisji Europejskiej, powołania przewodniczącego Rady UE i ministra spraw zagranicznych UE oraz zmniejszenia liczby dziedzin objętych głosowaniem jednomyślnym. Przedstawiciele włoskiego rządu zapowiadają jednak, że będą sprzeciwiać się wprowadzaniu zasadniczych zmian do projektu Traktatu.

Wzrost konkurencyjności UE. Włochy zapowiadają realizację planu ożywienia gospodarki europejskiej poprzez wzrost inwestycji, głównie infrastrukturalnych, oraz zmiany na rynku pracy i reformę systemu emerytalnego. Program *European Action for Growth* (EAG) ma na celu modernizację i rozbudowę infrastruktury europejskiej, w tym przede wszystkim transportowej. Włochy podkreślają przy tym konieczność przyspieszenia realizacji programu tworzenia sieci transeuropejskiej (*Trans-European Network*²), co wymaga przeanalizowania jego obecnych założeń pod kątem aktualnych potrzeb transportowych w Europie oraz stworzenia nowych udogodnień dla finansowania projektów infrastrukturalnych ze źródeł europejskich (*European Investment Facility*). Realizacja programu EAG, zdaniem Włoch, pozwoli w długim okresie ożywić gospodarkę Unii, ale posiada on także wartość symboliczną dla procesu rozszerzania – jest zapowiedzią „fizycznego przyłączenia” do UE nowych państw, poprzez zbudowanie korytarzy transportowych scalających wszystkie części kontynentu.

Włochy będą prawdopodobnie zabiegać o zrewidowanie warunków Paktu Stabilności i Wzrostu (*Stability and Growth Pact*), głównie w celu rozluźnienia dyscypliny finansowej – obecnie deficyt budżetowy w państwach należących do Unii Gospodarczej i Walutowej nie może przekroczyć 3% PKB. W staraniach o zmianę progu deficytu Włochy mogą zapewne liczyć na poparcie państw, które już od pewnego czasu nie spełniają tego wymogu i, zgodnie z prognozami Komisji Europejskiej, także w tym roku przekroczą maksymalny dopuszczalny próg: Francji, Niemiec i Portugalii.

² Program *Trans-European Network* (TEN) został zatwierdzony podczas szczytu UE w Essen w 1994 r. i zakłada budowę połączeń transportowych, które mają szczególne znaczenie dla przebiegu integracji europejskiej. Na liście najważniejszych inwestycji znajdują się także dwa polskie projekty: autostrada A1 i linia kolejowa E-65, prowadzące z Gdańska przez Katowice do południowej granicy Polski.

We wrześniu 2003 r. w Cancun w Meksyku odbędzie się kolejna konferencja ministerialna Światowej Organizacji Handlu (WTO), podczas której omawiane będą zasady liberalizacji handlu artykułami rolnymi. UE uzgodniła dotąd ograniczony program reform Wspólnej Polityki Rolnej (WPR), a ponadto, głównie na wniosek Francji, wprowadzanie zmian rozpocznie się dopiero za jakiś czas i będzie przebiegać stopniowo.

Problematyka śródziemnomorska. Najbliższe półrocze Włochy wykorzystają do wzmocnienia polityki śródziemnomorskiej UE, poprzez inicjatywy o charakterze ekonomicznym, politycznym i kulturalnym. W regionie Morza Śródziemnego dużym problemem jest nielegalna imigracja, a Włochy będą starały się rozwijać współpracę państw członkowskich w zakresie polityki migracyjnej. Propozycje dotyczą między innymi ustanowienia stałych „europejskich patroli”, zwłaszcza u wybrzeży Libii, a docelowo stworzenia wspólnej straży granicznej na wszystkich zewnętrznych granicach Unii. Włochy w okresie swojej prezydencji będą także dążyć do zacieśniania stosunków UE z krajami północnej Afryki i większego zaangażowania Unii w proces pokojowy na Bliskim Wschodzie. Zapowiedziano zwołanie na Sycylii jesienią tego roku konferencji pokojowej z udziałem: USA, UE, ONZ oraz Federacji Rosyjskiej. W interesie państw Basenu Morza Śródziemnego jest rozszerzanie UE o państwa Bałkanów Zachodnich, co wzmocni bezpieczeństwo i współpracę w regionie. Dodatkowo, realizacja programu TEN pozwoli stworzyć sieć połączeń transportowych ważnych dla rozwoju gospodarczego południa Europy. W czasie przewodnicstwa Włoch w Radzie UE planowane jest także utworzenie „banku śródziemnomorskiego” oraz powołanie Fundacji ds. Dialogu między Kulturami.

Stosunki transatlantyckie. Włochy utrzymują bliskie kontakty ze Stanami Zjednoczonymi, między innymi jako jedno z pierwszych państw poparły interwencję w Iraku, podpisując tzw. list ośmiu. Wyniki szczytu USA–UE, który odbył się w Waszyngtonie w czerwcu 2003 r., mogą być zapowiedzią poprawy stosunków transatlantyckich, a Włochy z pewnością wykorzystają okres swojej prezydencji dla ich rozwoju. Sprzyjać temu będzie niedawne zbliżenie stanowisk USA i UE w sprawach bezpieczeństwa międzynarodowego: zwalczania terroryzmu i zapobiegania proliferacji broni masowego rażenia³.

Konsekwencje dla Polski. Uwaga wszystkich państw kandydujących zwrócona będzie w nadchodzącym półroczu przede wszystkim na dwie sprawy: przebieg ostatniego etapu rozszerzania UE – ratyfikacji Traktatu Akcesyjnego, oraz prace Konferencji Międzyrządowej. Polska będzie w niej uczestniczyć na równych prawach z państwami członkowskimi, a do zmian w projekcie TUK, o które szczególnie będzie zabiegać należą: utrzymanie postanowień z Nicei w sprawie podziału głosów w Radzie UE oraz wpisanie do preambuły odniesienia do chrześcijańskich korzeni Europy⁴. Te dwie kwestie były już przedmiotem dyskusji podczas posiedzenia Rady Europejskiej w Porto Carras, ale nie przyniosły pozytywnych dla Polski wyników. Wprowadzenie tych zmian może okazać się szczególnie trudne w sytuacji, jeżeli Włochy, tak jak zapowiadają, będą blokować głębsze zmiany w projekcie TUK i będą dążyć do zakończenia Konferencji jeszcze w tym roku. Przyjęcie TUK w obecnym lub bardzo zbliżonym do niego brzmieniu może w konsekwencji utrudnić proces jego ratyfikowania.

³ A Gradziuk, *Szczyt Stany Zjednoczone – Unia Europejska w Waszyngtonie w dniu 25 czerwca 2003 r.*, „Biuletyn” (PISM) nr 38 (142) z 27 czerwca 2003 r.

⁴ U. Kurczewska, E. Maziarz, *Posiedzenie Rady Europejskiej w Porto Carras w dniach 19–20 czerwca 2003 r.*, „Biuletyn” (PISM) nr 37 (141) z 23 czerwca 2003 r.

OGŁOSZENIA

Publikacje Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych

CONFERENCES

- Materiały z międzynarodowych konferencji:
„Prospects for EU-US Relationship”, Warszawa 2000
„After the Attack: 'Several Europes' and Transatlantic Relations”, Bruksela 2002
Dostępne na jednej płycie CD – *Conferences 2000-2002*
ISBN 83-918046-1-5

COLLECTIONS

- *The European Union in the World System Perspective*, pod redakcją Ryszarda Stemplowskiego, Warszawa 2002
ISBN 83-915767-3-6
- *Transnational Terrorism in the World System Perspective*, pod redakcją Ryszarda Stemplowskiego, Warszawa 2002
ISBN 83-915767-4-4

RAPORTY

- *Polskie pogranicza a polityka zagraniczna u progu XXI wieku*, pod redakcją Ryszarda Stemplowskiego i Adriany Żelazo, Warszawa 2002
ISBN 83-915767-6-0
- *Kontrola zbrojeń. Rozbrojenie u progu XXI wieku*, pod redakcją Adama Daniela Rotfelda, Warszawa 2002
ISBN 83-915767-1-x
- *Kryteria bezpieczeństwa międzynarodowego państwa*, pod redakcją Sławomira Dębskiego i Beaty Górka-Winter, Warszawa 2003
ISBN 83-918046-0-7

PROGNOZY

- *Polska w Unii Europejskiej: Początkowe problemy i kryzysy?*, pod redakcją Urszuli Kurczewskiej, Małgorzaty Kwiatkowskiej i Katarzyny Sochackiej, Warszawa 2002
ISBN 83-915767-9-5

WYKŁADY PUBLICZNE

- *Ustrój państwa a polityka zagraniczna*, Warszawa 2002
ISBN 83-915767-7-9
- *Etyka dyplomacji*, Warszawa 2002
ISBN 83-915767-8-7

MONOGRAFIE

- Marek Kornat, *Polska 1939 roku wobec paktu Ribbentrop-Mołotow. Problem zbliżenia niemiecko-sowieckiego w polityce zagranicznej II Rzeczypospolitej*, Warszawa 2002
ISBN 83-915767-2-8
- Sławomir Dębski, *Między Berlinem a Moskwą. Stosunki niemiecko-sowieckie 1939-1941*, Warszawa 2003
ISBN 83-918046-2-3